

Autor pracy:
Małgorzata Bulanda,
VIII Liceum Ogólnokształcące w Nowym Sączu
(Zespół Szkół nr 4)

POD RZĄDAMI OSMANÓW

Tureckie państwo stworzone przez Osmana z czasem stało się wielkim imperium. W kolejnych latach doszło do zderzenia dwóch potężnych kultur: europejskiej opartej na chrześcijaństwie oraz tureckiej, której fundament stanowił Islam. Pomimo wielu nieporozumień oraz sprzeczności terytorium, imperium stało się azylem dla prześladowanych Europejczyków, a narodzenie się sztuki oraz wielu czynników kulturowych pozytywnie odcisnęło piętno na dzisiejszych tradycjach.

Myślę, że moja praca pomoże innym lepiej poznać losy Osmanów oraz zachęcić do głębszej refleksji nad wspaniałym krajem jakim jest Turcja.

Historię ludów Osmańskich na przełomie XIII i XIV wieku otwiera upadek autorytetu konijskich Seldżuków. Konsekwencją tego było dojście małych państw do niezależności na terenie Anatolii i powstanie z biegiem czasu silnego kraju przy granicy z Bizancjum pod wodzą Osmana. Jednym z pierwszych podbojów założyciela było pokonanie wojsk bizantyjskich pod Nikodemią w 1301 roku. Niedługo po tym wydarzeniu tereny sułtana Ikonium rozpadły się na około 10 księstw, a państwo wielkiego wodza osiągnęło niezależność. Należy też wspomnieć o Orchanie - synu Osmana, który najeżdżając w 1326 roku na bizantyjską miejscowość Brusa zdobył ją i uczynił pierwszą stolicą. Do zdobyczy dzielnego przywódcy w późniejszych latach zalicza się m.in. opanowanie Niceii oraz w 1354 roku Gallipoli. Po śmierci Orchana – pierwszego zdobywcy terenów bałkańskich rozpoczynają się lata podbojów jego młodszego syna Murada - ambitnego wodza i przywódcy sułtańskiego. W czasie jego rządów podjęto dalsze kroki w zdobywaniu ziem bałkańskich. Opanowano m.in. Starą Zagorę (1363), Macedonię, Sofię (1382) oraz Nisz (1386). Kontynuację najazdów przejmuje potomek Bajezid I, za którego dochodzi do jednego z większych starć, a mianowicie do bitwy pod Nikopolis (1396). Zygmunt Luksemburski - król węgierski powiadomiony o dominacji Osmanów na Bałkanach, po bitwie na Kosowym Polu w Serbii (gdzie został wzięty do niewoli ojciec Bajezida I pod władzę mongolskiego Timura) z całym rycerstwem europejskim przeciwstawił się 100 tys. członkom wojsk sułtańskich. Do klęski Europejczyków przyczynił się błąd, który popełnili tj. wojska chrześcijan wyruszyły do ataku pod górę stromego zbocza. Na szczycie zostali zatrzymani przez drewnianą palisadę, którą przekroczyli pieszo, lekka jazda turecka

wymordowała chrześcijan. Okres następnych lat wydaje się bardzo burzliwy. W 1444 roku wojska sułtana Murada II wygrywają bitwę z Węgrami pod Warną. Kwestia warneńska rozpoczyna się zawarciem unii florenckiej na prośbę Jana VIII Paleologa pomiędzy Bizancjum a Rzymem oraz wygnaniem przez Osmanów węgierskiego lennika i despoty serbskiego Jerzego Brankowicza z zajętych terenów Serbii. W odpowiedzi na to Władysław Jagiellończyk postanowił wyruszyć w zemście na osmańskie ziemie. Pod wpływem zagrożenia Murad II zgodził się na zawarcie rozejmu sprzyjającego Węgrom w Szegedynie. 29 maja 1453 roku za rządów Mehmeda I upada Konstantynopol - stolica chrześcijańskiego cesarstwa bizantyjskiego. Deklaracją obrazującą nowych władców był wjazd Mehmeda II do świątyni Hagia Sophia. Sułtan mijając nawę przybył pod Ołtarz, gdzie wspiał konia tak by kopyta niszczyły powierzchnię Ołtarza. Fakt ten doprowadził do podziału społeczeństwa chrześcijańskiego oraz żydowskiego. Władze muzułmańskie objęły ochroną wyznawców obu religii lecz nałożyły ograniczenia, jednym z nich było zabronienie odbywania niektórych praktyk religijnych oraz zamiana świątyń na meczety. W późniejszych latach Osmanowie podporządkowali sobie Bośnię, Albanie, Egipt, Palestynę, Armenię i Arabię a nie był to jeszcze koniec...

Spróbujmy teraz zwrócić bliższą uwagę na postać kolejnego władcy dynastii: Sulejmana Wspaniałego (1520-1566). Jako jednak nie miał problemu z szybkim objęciem najwyższego stanowiska. W pierwszej kolejności skierował swoje siły na Belgrad – ziemię, którą nie zdobył jeden z jego poprzedników Mehmed II. W XVI wieku imperium osiągnęło taką siłę, że jednocześnie armie i floty Sulejmana Wspaniałego toczyły walki z Hiszpanami w Afryce, Habsburgami na Węgrzech oraz z Portugalczycami u wybrzeży Indii. Sułtan przeprowadził reformy prawa, administracyjne, armii oraz finansów. Okres władania władcy uważany jest za „Złoty Wiek Imperium”. Apogeum terytorialne.

Jednak pojawiły się problemy. Jak głosi legenda: jedna z niewolnic Rusinka - Roksolana mieszająca się w sprawy państwowe chcąc zemścić się na Turkach za zniszczoną młodość doprowadziła do licznych wojen domowych, kłótni oraz objęcia tronu przez nierozsądnego swojego i Sulejmana syna Selima II (1566-1574). Ten kompletnie nie radzący sobie we władzy szybko ustąpił miejsca innym sułtanom. Jednak od tego momentu pomimo niektórych sprzyjających państwu sukcesów imperium traci na swojej sile, władcy już nie kontrolują spraw rangi państwowej tak jak wielcy poprzednicy. U schyłku XVI wieku uwidacznia się przede wszystkim kryzys organizacji timariokiej (Timar był formą lenna wojskowego), budżetowy (wzrost cen artykułów spożywczych i przemysłowych) oraz kryzys gospodarczy. W wieku XVII Osmanowie osiągają wzloty, ale coraz częściej upadki o czym świadczy porażka wyprawy Wiedeńskiej w 1683 roku. Wojska sprzymierzone pod wodzą króla Jana III Sobieskiego przeciwstawiają się wojskom tureckim pod dowództwem wezyra Kara Mustafa. Sukcesem poszczyciła się koalicja chrześcijańska, kładąc kres ekspansji tureckiej w Europie (przypomnieć tu należy słynne stwierdzenie: Polska przedmurzem chrześcijaństwa). Ostatecznie kwestię wiedeńską przypieczętował pokój karłowicki w 1699 roku,

który zamyka okres długich wojen polsko - tureckich. 91 lat później w 1790 roku zostaje zawarty traktat o zachowaniu „równowagi europejskiej”.

Następuje stopniowy upadek. Imperium ogarnia nieporządek i nieład, zmniejsza się terytorium, coraz częściej ziemie Osmanów stają się obszarem sporów. XIX wiek rozstrzyga wszelkie wątpliwości, zbliża się koniec potęgi. W 1908 roku do władzy dochodzi ruch polityczny młodych Turków (rewolucja młodoturecka) chcących obalenia władzy sułtańskiej, przeprowadzenia reform na wzór europejskich oraz stworzenia państwa prawdziwie tureckiego tj. muzułmańskiego. Rząd młodoturków stworzył nowe, odmienne idee. Nie widząc miejsca w społeczeństwie dla nie - Turków dopuścił się ludobójstwa na Ormianach w latach 1915-1916 (oraz 1895 - 1896). W czasie tego holokaustu poniosło śmierć od 1 do 1,5 mln ludzi. Po 1916 roku Ormianie praktycznie zniknęli ze wschodnich terenów Turcji, a zakończenie wojny w 1918 roku przyniosło nękanemu społeczeństwu utworzenie własnego państwa z części ziem rosyjskich i tureckich. Jaki był powód tej eksterminacji? Sułtan oskarżał chrześcijan chcących zniszczenia Imperium Osmańskiego i Islamu.

W 1920 roku po I wojnie światowej na mocy traktatu z Sevres imperium osmańskie przestało istnieć. Historię potężnego państwa Osmanów zamyka rok 1922, w którym zlikwidowano sułtanat a w 1923 roku parlament ogłosił Turcję republiką. Jej pierwszym prezydentem został Mustafa Kemal Pasa.

Podsumowując można sobie zadać pytanie: co sprawiało, że Turcy odnosili sukcesy tak wysokiego szczebla? Wydaję mi się, że genezą wszystkich sukcesów Imperium była religia, organizacja systemu władzy (na czele stał sułtan - władca despotyczny) oraz silna armia. Dzięki wewnętrznej hierarchii oraz oddziałom jannisary imperium osiągało coraz to większe terytoria. Mimo licznych kontrowersji, myślę, że wiele osiągnięć, postępów oraz sukcesów politycznych może być inspiracją dla współczesnych i przyszłych polityków.

BIBLIOGRAFIA

I. Hrbek, K. Petracek *Mahomet*

Ewa Machut-Mendecka *Oblicza współczesnego islamu*

Encyklopedia PWN, wydanie trzecie 1999 rok

Broszura poświęcona II edycji programu historyczno - kulturowego. Labirynt Historii pt.: *Turcy*

Henryk Samsonowicz *Polska na przestrzeni wieków*

<http://www.osman.livenet.pl>